

O *patocelebrytach* i *patointeligencji*, czyli o nowych złożeniach z (produktywnym) członem *pato-*

Słowa kluczowe: słowotwórstwo, neologizmy, złożenia, człon *pato-*.

doi: <https://doi.org/10.31286/JP.00123>

1. Wprowadzenie

Pojawiające się w języku złożenia z członem *pato-* pełnią funkcję innowacji leksykalnej: w sposób pejoratywny nazywają nowe zjawiska i role społeczne (por. np.: *patostreaming*, *patocelebryta*) bądź odnoszą się do zjawisk i osób obserwowanych już wcześniej, ale nienazywanych wprost (por. np.: *patopraca*, *patoturyści*). Tego typu composita zyskują na popularności z co najmniej trzech powodów. Po pierwsze, są one nacechowane emocjonalnie, określają zjawiska i osoby budzące powszechne oburzenie, wywołujące konsternację i/lub zainteresowanie. Po drugie, część z tych innowacji jest intensywnie popularyzowana w mediach społecznościowych. Osoby określane mianem *patocelebrytów*, *patoyoutuberów* czy *patostreamerów* dają się poznać szerszej publiczności na przykład przez programy telewizyjne lub filmy w serwisie YouTube, a obieg informacji na ich temat jest dynamiczny za sprawą tzw. social mediów, internetowych serwisów plotkarskich, jak również ogólnopolskich portali informacyjnych¹. Trzecią przyczyną rozpowszechnienia się w ostatnim czasie tego członu są neologizmy pojawiające się w twórczości hiphopowej (np. *patointeligencja*). Tak zwane *patotreści* stały się przedmiotem badań prawników, na to zjawisko w 2018 roku uwagę zwrócił rzecznik praw obywatelskich, mimo to, jak dotąd, nie doczekało się ono gruntownego studium socjologicznego bądź socjolingwistycznego.

Elżbieta Mańczak-Wohlfeld (2006: 34) stwierdziła, że teksty prasowe są źródłem najżywiej reagującym na wszelkie zmiany w języku i najlepiej odzwierciedlającym nowości. W ostatnich latach czulszym od prasy medium innowacji językowych stał się Internet. Jest on, podobnie jak prasa, wykorzystywany w celu zdobycia i weryfikacji informacji, a ponadto stanowi m.in. dynamiczną platformę wymiany poglądów i interakcji między ludźmi. Monika Kula i Andrzej Małachowski (2010: 109) zaznaczają, że uniwersalność i zakres zastosowań Internetu wywierają presję konkurencyjną nie tylko na prasę, ale także na pozostałe media tradycyjne, tj. telefonię,

* agnieszka.cierpich@ignatianum.edu.pl; ORCID: 0000-0002-9669-550X

¹ Por. np. *Zarzuty dla patoinfluencera za śmiertelne potrącenie pieszego*, Onet.pl, 21.07.2021.

radio, telewizję i przekaz video. W związku z tym analizowany materiał językowy został zebrany w ramach kwerendy internetowej, prowadzonej od 25 kwietnia do 31 października 2021 roku.

Podstawę materiałową artykułu stanowi 99 neologizmów² z członem *pato-* wyekscerpowanych z serwisów internetowych (informacyjnych, społecznościowych i plotkarskich, m.in. z Facebooka, Twittera, Instagrama, YouTube'a oraz z portali noizz.pl, onet.pl, pudelek.pl, gazeta.pl, rp.pl, newsweek.pl, dorzeczy.pl, natemat.pl, fakt.pl, gosc.pl, dziennik.pl, wykop.pl, wpolityce.pl, wirtualnemedial.pl, dziennikwschodni.pl, weszlo.com, kwejk.pl). Dobór serwisów miał na celu wyłonienie tekstów adresowanych do grupy internautów widocznie zróżnicowanej pod względem wieku, wykształcenia, poglądów politycznych czy zainteresowań. Media społecznościowe oraz serwisy plotkarskie to przestrzenie rzeczywistości wirtualnej, które cechuje zauważalna otwartość na innowacje językowe³. Media te żywo reagują na zjawiska budzące negatywne emocje i wywołujące sensację, a więc m.in. te opisywane z użyciem członu *pato-*. Według raportu *Digital 2022*⁴ w styczniu 2022 roku niemal 33 miliony Polaków (87 procent populacji) było użytkownikami Internetu, a ponad 27 milionów korzystało z mediów społecznościowych. Do wymiany opinii między internautami dochodzi nie tylko przez media społecznościowe. Biorą oni udział w dyskusjach pod artykułami w serwisach informacyjnych, opiniotwórczych oraz plotkarskich. Karina Stasiuk-Krajewska (2013: 257), odwołując się do sensotwórczego pola kultury popularnej, porusza kwestię portali plotkarskich, będących przestrzenią wzmoczonej aktywności komunikacyjnej, intensywnej konstrukcji i rekonstrukcji świata społecznego, jak również wyrazistości dyskursu. Badanie Gemius/PBI⁵ wykazało, że w styczniu 2020 roku serwis pudelek.pl odwiedziło niemal 7 milionów internautów, strona zaś miała prawie 178 milionów odsłon. Dane te wskazują, że każdy wpis pojawiający się na łamach jednego tylko portalu plotkarskiego dociera do szerokiego grona odbiorców, a publikacje w serwisach plotkarskich stały się główną lekturą Polaków.

Do zbioru analizowanych złożeń włączono również jednostki notowane przez korpus Monco (monco.frazeo.pl), który jest aktualnym źródłem danych o języku. W związku z tym, że *pato-* w wybranych przypadkach łączy się z podstawami anglojęzycznymi (por. np.: *pato-influencer*, *patodeweloper*, *patostreamer*), w badaniu wykorzystano także ceniony korpus międzynarodowy iWeb. Narzędzie to umożliwiło zweryfikowanie, czy mamy do czynienia z zapożyczeniami z języka angielskiego.

Celem artykułu jest opisanie znaczenia wybranych jednostek oraz kontekstów ich użycia. Interpretacja tych kontekstów, poparta analizą statystyczną, pozwoli na określenie stopnia produktywności badanego członu. Prześledzenie chronologii i częstości występowania *compositów* będzie punktem wyjścia przy próbie ustalenia źródeł badanej innowacji językowej. Następnie zweryfikowany zostanie status formalny wyekscerpowanych wyrazów złożonych,

2 W artykule pomija się kwestię nieusystematyzowanego zapisu złożeń z członem *pato-* i przyjmuje się poprawną pod względem normatywnym pisownię łączną z drugim członem danego neologizmu. Wyróżnienia w cytatach pochodzą od autorki.

3 Podczas kwerendy odnotowano nowe anglicyzmy, które systematycznie się pojawiały w publikacjach plotkarskich i tym samym utrwały w świadomości czytelników (np.: *bodyshaming* czy kalka *ciałopozytywność* od ang. *body positive*).

4 <https://datareportal.com/reports/digital-2022-poland> (dostęp: 25 marca 2022).

5 <https://www.wirtualnemedial.pl/artykul/pudelek-przed-plotek-pl-na-czele-serwisow-o-show-biznesie-w-gore-plejada-pl-mocno-w-dol-jastrzabpost-pl> (dostęp: 27 sierpnia 2021).

w tym złożeniach, które łączą się z podstawami anglojęzycznymi. Umożliwi to sprawdzenie, czy u podstaw tego zjawiska leżą angielsko-polskie kontakty językowe.

2. Opis formalny badanych jednostek

2.1. Wyrazy złożone

Za pomocą członu *pato-* w najnowszej polszczyźnie powstała cała seria *złożeń*, tj. „wyrazów motywowanych o dwu (lub więcej) tematach słowotwórczych” (Grzegorzczukowa i in. (red.) 1999: 455; por.: Dunaj 2000: 29–30; Jadacka 2001: 93–99; Waszakowa 2001; Ochmann 2004: 52; 2010: 427; Burkacka 2010). Termin *złożenie właściwe* przybliżają Renata Grzegorzczukowa i Jadwiga Puzynina (1999: 456–457), zwracając zarazem uwagę na to, że tego typu derywaty zawierają dwie podstawy słowotwórcze, które nie posiadają fleksyjnych wykładników relacji syntaktycznych członów. „W ten sposób złożenia właściwe przeciwstawiane są zrostom, które nie mają formantów słowotwórczych, a jeśli ich człony posiadają charakterystykę fleksyjną, to jej w zrostach nie tracą” (Kaproń-Charzyńska 2003: 41). Opisującym częstkom złożeniach badacze nadają „różny status, jednocześnie wskazując na różnice między poszczególnymi częstkami” (Kaproń-Charzyńska 2004: 17). Są one klasyfikowane jako prefiksy (Dunaj 2000: 29; Waszakowa 2001: 11; Ożóg 2004: 30), prefiksoidy (Jadacka 2001: 97, 143; Burkacka 2010: 235; Ochmann 2010: 429), formanty, częstki, człony (Dunaj 2000: 29; Waszakowa 2001: 5–12; Ochmann 2004: 52).

Typologię polskich *compositów* przedstawia Donata Ochmann (2010: 429, 433), która wyróżnia m.in. złożenia połączone bezpośrednio (bez interfiksów) (por. Jadacka 2001: 143), a wśród nich formacje z członami związanymi (niesamodzielnymi), o statusie prefiksoidu lub sufiksoidu, takie jak np.:

agro-, bio-, cyber-, eko-, euro-, elektro-, geo-, hiper-, homo-, info-, krypto-, mega-, mini-, neo-, pseudo-, spec-, super-, tele-, -fon, -gate, -logia, -kracja.

W tej zaś grupie wyodrębnia złożenia zawierające człony pełne, zwykle pochodzenia grecko-łacińskiego, np.: *autocenzura, bioetyka, ekologia, pornografia czy wideoblog* (Ochmann 2010: 433). Do ich obecności we współczesnej polszczyźnie odnosi się również Alicja Witalisz (2016: 129), która podkreśla, że stały się one produktywne w języku polskim za sprawą wpływu języka angielskiego. Badaczka obok angielskich morfemów, takich jak np.: *e-, cyber-, -ing, -gate, -(o)holik czy -land*, wymienia najbardziej produktywne – podobnie jak częstka *pato-* – częstki zapożyczone z greki: *hiper-, eko-, mega-, mono-, tele-*.

Iwona Kaproń-Charzyńska (2004: 17) wprowadza charakterystykę gramatyczną tego typu członów, m.in. na przykładach: *cyber-, eko-, euro-* czy *porno-*, a złożenia z nimi przedstawia jako przykłady słowotwórstwa analogicznego, realizujące zapożyczony model słowotwórczy. Nad tym zjawiskiem pochyla się także Elżbieta Sękowska (2015: 6), która utożsamia je z „tendencją do internacjonalizacji polskiego systemu leksykalnego, przejawiającą się przyjmowaniem gotowych struktur i tworzeniem na ich podstawie struktur analogicznych”. Krystyna

Waszakowa (2012: 162) analogię słowotwórczą odnosi „do struktur powstałych w wyniku analogii jednostkowej (tzn. na wzór określonego wyrazu)” (np. *autostrada* → *nartostrada*) oraz do interesującej nas „analogii seryjnej, tzn. w rezultacie zwielokrotnienia pewnej jednostkowej analogii wyjściowej”. Takie typy jednostek słowotwórczych określane są również mianem *ciągów analogicznych*. K. Waszakowa (2012: 162) opisuje je jako derywaty powstałe „w rezultacie procesu polegającego na niemal automatycznym powielaniu składników określonych modeli słowotwórczych, zwykle o wąskich zakresach semantycznych”, takich jak np. nazwy imprez z przyrostkami *-ada*, *-alia* (typu: *parafiada*, *telewizjada*), a także compositów z członami w rodzaju: *mikro-*, *mini-*, *tele-*, *-gate*, *-holik*.

Na podstawie analizy literatury przedmiotu częśćkę *pato-* można uznać za zdeintegrowany człon złożeń (por.: Jadacka 2001: 143; Waszakowa 2001: 11). W badanym materiale człon ten stanowi wyraz obcy, o proweniencji greckiej, i jest związany, zatem nie występuje jako samodzielny wyraz, tylko pojawia się w compositach, a co więcej – tworzy całą serię wyrazów będących produktami analogii słowotwórczej. Wedle typologii R. Grzegorzyczykovej i J. Puzyniny (1999: 467) takie formacje określane są mianem *złożeń jednostronnie motywowanych*, posiadających jedną podstawę związaną.

Bardziej szczegółową typologię tego typu jednostek proponuje I. Kaproń-Charzyńska (2003: 41–47), która skupia się na derywatach złożonych. Określenie *złożenie jednostronnie motywowane* zastępuje ona terminem bardziej precyzyjnym, tj. *złożeniem właściwym z formantem redukcyjnym*, w którym pierwszy człon powstał w wyniku redukcji wyrazu podstawowego. Wśród analizowanych jednostek badaczka wyodrębnia grupę najliczniejszą, tj. złożenia rzeczownikowe z pierwszym członem przymiotnikowym o strukturze N (A + N₁) z ucięciem części wygłosowej pierwszego członu, takie jak: *tele-* < *telewizyjny* (np. *telegazeta*), *fot(o)-* < *fotograficzny* (np. *fotoalbum*), *psych(o)-* < *psychologiczny* (np. *psychotest*) (Kaproń-Charzyńska 2003: 42). Tego typu złożenia

mają strukturę semantyczną nadrzędno-podrzedną i są złoženiami endocentrycznymi. Wykładnikiem nadrzędnego elementu określanego jest w nich człon rzeczownikowy. Człon przymiotnikowy zasadniczo komunikuje cechę desygnatu członu drugiego (Kaproń-Charzyńska 2003: 42).

Kolejną interesującą nas grupę stanowią złożenia rzeczownikowe ze zredukowanym pierwszym członem rzeczownikowym, o strukturze N (N₁ + N₂). I. Kaproń-Charzyńska (2003: 43) zaznacza, że „zredukowane podstawy rzeczownikowe są często tożsame ze zredukowanymi podstawami przymiotnikowymi”, a sytuację tę obrazuje przykładami: *tele* < *telewizja* (np. *telenaprawa* ‘naprawa telewizorów’), *foto* < *fotografia* (np. *fotooferta* ‘oferta z załączoną fotografią’), *euro* < *Europa* (np. *europokapalista* ‘kapalista prowadzący interesy na terenie Europy’), *narko* < *narkotyki* (np. *narkonoworodek* ‘noworodek uzależniony od narkotyków’). W złoženiach rzeczownikowo-rzeczownikowych „człon drugi N₂ jest członem określanym i pełni funkcję subiektu. Człon pierwszy N₁ pełni funkcję określaną względem członu drugiego” (Kaproń-Charzyńska 2003: 43).

W kontekście wyekscerpowanych jednostek ta właśnie typologia wydaje się najwłaściwsza. Analizowane jednostki leksykalne określam zatem za I. Kaproń-Charzyńską (2003) mianem *złożeń właściwych z formantem redukcyjnym pato-*, który wymiennie nazywam *częstką* lub *członem*. Composita te są tworzone w ramach słowotwórstwa analogicznego, a ściślej mówiąc – powstają w wyniku analogii seryjnej, w zapożyczonym modelu słowotwórczym. Wydaje się, że pierwszy ich człon powstaje w efekcie redukcji wyrazu podstawowego *patologiczny*, a więc mamy do czynienia ze złoženiami rzeczownikowymi z pierwszym członem przymiotnikowym o strukturze N (A + N₁), np.: *patocelebryta* ← *patologiczny celebryta*, *patofilm* ← *patologiczny film*, *patoparkowanie* ← *patologiczne parkowanie*, *patologiczny sposób parkowania*, jednakże głębsza analiza tej kwestii nie jest możliwa na podstawie zebranego materiału.

2.2. Usamodzielnienie się (?) części *pato-*

Pewne zdeintegrowane człony niesamodzielne wykazują tendencję do usamodzielniania się. Taki proces I. Kaproń-Charzyńska (2004: 17) obrazuje na następującym przykładzie: „*cybernetyczny* → *cyber(netyczny)* → *cyber-* → *cyber*”, komentując jednocześnie, że częśćka *cyber* stała się w polszczyźnie jednostką samodzielną. Również D. Ochmann (2010: 433) zaznacza, że:

wiele członów związanych wykazuje obecnie tendencję do usamodzielniania się, np. *eko-*, *alu-*, *info-*, *homo-*, *les-* (por. użycia typu: *kożuchy eko*, *okna alu*, *info na temat...*, *być homo*, *być les*, oraz derywaty: *alus* ‘felga aluminiowa’, *homoś* ‘homoseksualista’ itp.).

Człon *pato-* stanowi *novum* w stale poszerzającym się zbiorze polskich compositów tworzonych z członem odróżniającym na pierwszym miejscu, a więc bez udziału morfemów słowotwórczych, „niezgodnie z duchem naszego języka” (Waszakowa 2001: 103). Ponieważ w badaniu ekscerpowano jedynie złożenia, nie można potwierdzić tendencji do stabilizowania się częściki *pato-* jako leksemu, niemniej została ona kilkakrotnie zaobserwowana. Jednostka *pato* jako człon samodzielny pojawiła się m.in. w następujących kontekstach:

„*Pato*” się sprzedaje, ogląda i klika (natemat.pl).

Pato. Deweloperzy, omijając przepisy, określają małe lokale jako usługowe – dzięki czemu dopasowują się do potrzeb społecznych (wpolityce.pl).

Pato wystąpiło zarówno jako rzeczownik, np. „Macie jeśli czekacie na jakieś *pato*” (wykop.pl, opis udostępnionego filmu), jak i nieodmienny przymiotnik, np. „jakieś *pato* trolle” (bankier.pl). Tym samym można zauważyć, że *pato* zachowuje się językowo podobnie jak częściki *eko* („jestem *eko*”, „produkt *eko*”) czy *wege* („jestem *wege*”, „produkt *wege*”). Na tej podstawie można przypuszczać, że ustabilizowanie się częściki *pato* jako leksemu może być jedynie kwestią czasu.

2.3. Wpływ języka angielskiego

W świecie wirtualnym trendy międzynarodowe są rozpowszechniane w języku angielskim, cieszącym się statusem globalnej *lingua franca* (Crystal 2003). Kolebką mediów społecznościowych jest Dolina Krzemowa, ponadto pomysł utworzenia pierwszego serwisu plotkarskiego w Polsce przywędrował w roku 2006 również z USA (Szewczyk, Wardzała 2011: 182). Angielsko-polskie kontakty językowe są silniejsze niż kiedykolwiek wcześniej, można zatem przypuszczać, że pojawiające się w polskich witrynach internetowych wyrazy złożone, które posiadają człony angielskie, są zapożyczeniami. W celu zweryfikowania tej tezy wykorzystano korpus anglojęzyczny iWeb⁶, który został poddany analizie pod kątem istnienia potencjalnych ekwiwalentów określeń typu: *patocelebryta*, *patoinfluencer*, *patoyoutuber*, *patodeweloper* czy *patostreamer*. Żadnego z nich nie odnaleziono, tym samym przeprowadzenie studium porównawczego nie było możliwe. To doprowadziło autorkę do wniosku, że funkcjonująca w angielszczyźnie częśćka *patho-* nie jest wykorzystywana do nazywania rzeczywistości społecznej, występuje zaś jedynie w tradycyjnym kontekście medycznym, np.: *pathogen*, *pathogenesis*, *pathophysiology* (OLD 2021). Konkluzję tę potwierdzają publikacje z zakresu medioznawstwa: „*Patostreaming* jako termin nie figuruje w anglojęzycznej literaturze przedmiotu. Pojęcie to pojawiło się wśród polskich użytkowników Sieci i zostało przejęte przez badaczy tego fenomenu” (Angielczyk 2019: 50; Bek, Popiołek 2019: 250). Dominika Bek i Malwina Popiołek (2019: 254) wprowadzają również pojęcie *patoinfluencingu*, „które nie daje się jednoznacznie zakwalifikować do kategorii *patostreamingu*, ale ma zbliżoną formę”. Ten termin prawdopodobnie został ukuty przez autorki publikacji, jak dotąd nie pojawił się bowiem w innych źródłach polskich lub anglojęzycznych.

Podsumowując, należy stwierdzić, że złożenia z członem *pato-* typu: *patocelebryta*, *patoyoutuber*, *patostreaming*, których podstawy są uprzednio zapożyczonymi anglicyzmami, to jednostki powstałe na gruncie rodzimym. Są nominatywnymi formacjami hybrydalnymi utworzonymi w obcym modelu słowotwórczym, ale nieposiadającymi angielskiego modelu wyjściowego, którego budowę i znaczenie by kopiowały (Witalisz 2016: 126–128).

3. Człon *pato-* w języku polskim

W polszczyźnie wywodząca się z greki częśćka *pato-* (gr. *páthos* ‘cierpienie’; Swil: 977) funkcjonowała w terminologii medycznej. Swil notuje m.in. hasła: *patogeneza* ‘początek rozwinięcia się choroby’, *patogenetyczny* ‘rodzący chorobę’, jak również: *patologia* ‘nauka mająca na celu rozpoznawanie chorób’ czy *patolog* ‘umiejący rozpoznać chorobę’. W XIX wieku człon *pato-* był zatem wykorzystywany do tworzenia złożzeń będących terminami specjalistycznymi, a zarazem określeniami neutralnymi w odbiorze. Rozszerzył on swój zakres znaczeniowy w wieku XX. SJPSzym z 1979 roku (t. 2: 620) opisuje *pato-* jako „pierwszy człon wyrazów złożonych, wskazujący na związek z chorobą tego, co nazywa drugi człon złożenia [...]”, oraz podaje dwa znaczenia leksemu *patologia*: (1) „nauka o chorobach [...]” i (2) „stan chorobowy”. Co istotne, drugie z nich występuje już nie tylko w kontekście medycznym (*patologia mowy*),

6 <https://www.english-corpora.org/iweb/> (dostęp: 20 października 2021). Korpus gromadzi ponad 14 miliardów leksemów.

ale pojawia się także jako termin socjologiczny: *patologia społeczna* ‘zjawiska społecznego zachowania się jednostek i określonych grup społecznych sprzeczne z wartościami danej kultury’. Pośród odnotowanych haseł z członem *pato-* to jedyny termin niemedyyczny (por.: *pato-fizjologia*, *patofizjologiczny*, *patogenetyczny*, *patogeneza*, *patogeniczność*, *patogeny*, *patolog*, *patomorfologia*). Współcześnie funkcjonują również obelżywe określenia typu *patol*, *patus*, *patola*. Derywaty te notuje WSJP PAN:

- a) *patol* (w odniesieniu do człowieka), *patus*
pot. pogard. ‘osoba, której sposób życia, postępowanie i zachowanie się – zdaniem mówiącego – zdecydowanie łamie przyjęte w społeczeństwie normy’;
- b) *patola*
 - 1.a pot. pogard. ‘ogół zachowań, które łamią ogólnie przyjęte normy społeczne’;
 - 1.b pot. pogard. ‘ludzie, którzy swoim sposobem życia, postępowaniem lub zachowaniem łamią ogólnie przyjęte normy społeczne’.

Na początku lat 20. XXI wieku semantyka cząstki *pato-* coraz częściej wpisuje się w wymiar społeczny, a jej produktywność idzie w parze z tendencjami typowymi dla języka Internetu:

Wraz z rozwojem tego medium następuje [...] proces jego tabloidyacji, co ujawnia się między innymi w instrumentalnym traktowaniu informacji. Ma ona być produktem, który trzeba dobrze sprzedać. Zmianie ulega również sam przekaz informacji oraz sposób ich wartościowania (Szewczyk, Wardzała 2011: 181).

Composita z członem *pato-* są wykorzystywane do przyciągnięcia uwagi i sprawnego sprzedania treści konsumentom plotki i sensacji, np.:

Patoinfluencer ZABIŁ PIESZEGO na jezdni?! (pudelek.pl, 19.07.2021 r.).

Człon *pato-* wplatany jest również w nagłówki artykułów w celu zwrócenia uwagi czytelnika na zjawisko społeczne, które bulwersuje bądź zdaniem autora artykułu bulwersować powinno, np.:

Fake MMA. *Pato* gala, *pato* walki, ale przede wszystkim – *pato* sędziowie (weszlo.com, 31.03.2019 r.).

Patostreamerzy pod lupą policji i prokuratorów (rp.pl, 20.11.2018 r.).

Prymitywne, a nawet sadystyczne treści i zachowania oraz osoby zachowujące się wulgarnie definiowane przez użycie członu *pato-* znajdują licznych odbiorców, niekiedy bawiąc i fascynując (por. Angielczyk 2019: 49). O dynamice rozwoju tego typu zjawisk świadczy fakt, że nie doczekały się one wyczerpującego studium socjologicznego, a o *patoturystyce* czy

patoinfluencerach oraz podobnych zjawiskach i pseudotwórcach do stycznia 2022 roku można było przeczytać jedynie na łamach artykułów popularnonaukowych, natomiast zjawiskiem opisywanym naukowo był *patostreaming* (Kmieciak-Goławska 2018; Angielczyk 2019; Bek, Popiołek 2019). W 2018 roku w biurze RPO podpisano deklarację wzywającą do walki z *patotreściami* w Internecie. W kręgu językoznawczym ekspansja członu *pato-* została po raz pierwszy odnotowana przez Obserwatorium Językowe Uniwersytetu Warszawskiego oraz skomentowana przez Katarzynę Kłosińską (2021) w radiu WDR (12 września 2021 r.).

Jeśli chodzi o tworzenie nowych jednostek z członem *pato-*, w kolejnych miesiącach trwania kwerendy wyraźnie zarysowała się tendencja wzrostowa. W dniu 31 października 2021 roku korpus Monco notował 49 następujących haseł:

*patoanaliza, patoautostrady, patobudowlanka, patobulwary, patoburżuazja, patocelebryta, patocywilizacja, patodebata, patodeweloper, patodeweloperka, patodemokracja, patoelita, patofeministki, patofilm, patogastronomia, patogimnastyka, patohodowla, patohotelarstwo, patoinfluencer, patoinfluencerka, patointeligencja, patokawalerka, patokibol, patokierowca, patoklimaty, patolegisłacja, patomechanizm, patomowa, patoopozycja, patopaczka, patopaństwo, patoparkowanie, patopolityka, patopracza, patoprawica, patopromocja, patoranking, patoraper, patoreakcja, patosfera, patostreamer, patostreaming, patotreść, patoturysta, patotwórca, patowirus, patowładza, patowybory, patoyoutuber*⁷.

Konteksty użycia powyższych leksemów omawiane są w kolejności chronologicznej. Pierwszy z nich, *patoliga*, został zarejestrowany w 2017 roku (weszlo.com), kolejne cztery w roku 2018: *patostream*, *patostreaming* (natemat.pl), *patostreamer* (dziennik.pl) oraz *patotreść* (antyweb.pl). W 2019 roku pojawiło się kolejnych 11 złożzeń, pozostałe zaś wchodziły do użycia od roku 2020. O ile zasoby Monco nie obrazują w pełni omawianego zjawiska, o tyle na podstawie ich analizy można stwierdzić, że przed rokiem 2018 composita z członem *pato-* były jednostkami o charakterze incydentalnym, a do ich ekspansji doszło w roku 2020. Najwyższą frekwencją cieszyły się: *patostreamer* (101⁸), *patointeligencja* (94), *patotreści* (71) oraz *patodeweloperka* (48).

Trwająca od 25 kwietnia do 31 października 2021 roku kwerenda internetowa umożliwiła również zebranie złożzeń nieodnotowanych przez Monco. Przegląd serwisów internetowych, w tym informacyjnych, społecznościowych i plotkarskich, zaowocował ekscerpcją dodatkowych 50 jednostek leksykalnych:

*patoarchitekt, patoarchitektura, patobloki, patobudownictwo, patocelebrytka, patocoach, patoedukacja, patoemigracja, patogala, patohandel, patoinfluencing, patoinwestor, patoinwestycja, patokaryna*⁹, *patokatol, patokomuna, patokorporacja, patokorytarz, patokościół, patokrasnal,*

⁷ Jednokrotnie zapisany w zaadaptowanej graficznie formie *patojutuber*.

⁸ Przytoczone dane liczbowe obejmują użycie danego leksemu w mianowniku liczby pojedynczej.

⁹ Wedle definicji serwisu slang.pl mianem *karyny* określa się w sposób lekceważący i obraźliwy „dziewczynę lub kobietę, która wyraźnie wywodzi się z patologicznego środowiska, co objawia się zarówno jej sposobem zachowania, jak również wyglądem”.

patoliderka, patoliga, patolove, patomatka, patomarketing, patomieszkanie, patoogródek, patookolica, patoopowieść, patoosiedle, patopara, patoparking, patoplac, patopolityk, patoprogram, patorap, patorestrykcje, patorodzie, patosędzia, patoskrót, patostream, patostreamerka, patoświęta, patourbanistyka, patowalka, patowidownia, patowidz, patowynajem, patowyrok, patoyoutuberka.

Podsumowując, w okresie trwania badania zebrano w sumie 99 neologizmów. Te dane są przyczynkiem do refleksji nad widocznym upowszechnieniem się w polszczyźnie badanego formantu słowotwórczego, skutkującym falą innowacji leksykalnych tworzonych z jego wykorzystaniem.

3.1. Podział na pola tematyczne

Rolę tematycznego podziału słownictwa uwyppukła Barbara Batko-Tokarz (2008: 31), zaznaczając między innymi, że stwarza on możliwość zestawienia grupy leksemów odnoszącej się do określonego obszaru rzeczywistości:

wyodrębnione pola tematyczne mogą pokazać obraz rzeczywistości pozajęzykowej w jej potocznym oglądzie, tym samym zwracając uwagę na preferowane wartości, hierarchie funkcjonujące w kulturze życia codziennego.

Autorka podkreśla, że takie podziały odzwierciedlają „zdroworozsądkowe, potoczne widzenie świata typowego użytkownika danego języka” (Batko-Tokarz 2008: 31). Dzięki przeprowadzonej kwerendzie możliwe było ustalenie, że wyrazy złożone z członem *pato-* o najwyższej frekwencji dotyczą sześciu pól tematycznych. Poniżej przedstawione są kolejno wyekscerpowane przykłady, posegregowane tematycznie na podstawie kontekstów, w których się pojawiały.

1. Osoby (często publiczne), których zachowanie i działalność twórcza/zawodowa albo (wyłącznie) zachowanie wykraczają poza ramy społeczne i kulturowe:

patoarchitekt, patocelebryt(k)a, patocoach, patodeweloper, patofeministka, patoinfluencer(ka), patoinwestor, patokaryna, patoliderka, patomatka, patopara, patopolityk, patorodzie, patostreamer(ka), patoturyst(k)a, patotwórcza, patowidz, patoyoutuber(ka).

2. Twórczość/wytwory działalności:

patofilm, patoopowieść, patoprogram, patostream, patotreść.

3. Urbanistyka i budownictwo:

patoarchitektura, patoautostrada, patobudowlanka, patobudownictwo, patobulwar(y), patodeweloperka, patohotelarstwo, patoinwestycja, patokawalerka, patokorytarz, patomieszkanie, patoogródek, patookolica, patoosiedle, patoparking, patoplac (zabaw), patoskrót (na osiedlu mieszkaniowym), patourbanistyka.

4. Twórczość hiphopowa:

patoemigracja, patointeligencja, patolove, patorap, patoraper, patoreakcja.

5. Polityka:

patodemokracja, patoelita, patolegisłacja, patomowa, patoopozycja, patopaństwo, patopolityk, patopolityka, patoprawica, patowładza, patowybory.

6. Zjawiska i zachowania społeczne:

patogastronomia, patohandel, patomarketing, patomechanizm, patoparkowanie, patopracza, pato-promocja, patostreaming, patoturystyka, patowalka, patowynajem.

Omówienie w tym miejscu wszystkich zebranych jednostek nie jest możliwe ze względu na ograniczenia formalne. Komentarza wymagają najczęściej używane złożenia. Są one kluczem do zrozumienia rzeczywistości społecznej opisywanej za pomocą formantu *pato-*.

OJ UW (2021b) w sposób niemal tożsamy przedstawia definicje haseł: *patostreamer*, *patoinfluencer* oraz *patoyoutuber*, jak również utworzone na ich podstawie feminatywa: *patostreamerka*, *patoinfluencerka*, *patoyoutuberka*. Odnoszą się one do osób, „które zdobyły popularność w Internecie, zamieszczając patologiczne społecznie treści, np. libacje alkoholowe, przemoc fizyczną i słowną, molestowanie seksualne, poniżanie” (OJ UW 2021b). W ramy tych pojęć wpisują się zatem tzw. twórcy udostępniający autorskie materiały, a więc mające łatwo się sprzedać produkty, określane mianem *patotreści*. Do tej grupy dołączyć można *patocelebrytów*, którzy wedle definicji OJ UW (2021b) tego typu treści nie wytwarzają, jednakże „zdobyli popularność dzięki zachowaniom, które nie są społecznie akceptowane”. Określanie takich osób oraz wytworów ich działalności przedrostkiem *pato-* ma silne nacechowanie emocjonalne, wyraża bowiem konsternację, pogardę i oburzenie. Dynamika tych odczuć jest wprost proporcjonalna do zainteresowania, jakie budzą wspomniane społecznie nieakceptowalne działania. W efekcie informacje na ich temat zalewają przestrzeń internetową.

Do uzusu językowego weszła cała gama neologizmów związanych ze zjawiskiem określanym mianem *patodeweloperki*, nazywającej pogardliwie „komercyjną budowę nieruchomości, które mają przynieść szybki zysk, są nieprzyjazne lokatorom i często powstają wbrew przepisom prawa budowlanego” (OJ UW 2021a). Proceder ten na ogół obserwowany jest w dużych miastach i jest rozwijany przez *patodeweloperów*, budujących *patokawalerki* (np. o wielkości 2,5 m² w Koszalinie), *patomieszkania*, a wreszcie całe *patoosiedla*, np. z *patoskrótem* do drogi głównej, bez dostępu do chodnika czy skrawka zieleni. Zatem w tym polu częśćka *pato-* niesie ze sobą znaczenia: ‘niskiej jakości’, ‘niewłaściwie funkcjonujący’. *Patourbanistyka* nie jest przedmiotem zainteresowania serwisów plotkarskich, za to stanowi temat najchętniej podejmowany przez prasę internetową, np.:

Patoparking ma podwójne miejsca postojowe. Deweloper wyjaśnia (noizz.pl, 26.04.2021 r.).

Ogród z wałem, klitka obok żłobka. *Patodeweloperka* w kwietniu (noizz.pl, 30.04.2021 r.).

Złożenia z członem *pato-* stają się atrakcyjne w dyskursach medialnych. Odbiły się one echem m.in. w popkulturze. *Pato inteligencja* to utwór rapera Maty (Michała Matczaka) – wideoklip po zaledwie kilku dniach od premiery w serwisie YouTube (11 grudnia 2020 roku) obejrzały 4 miliony Polaków. Jest to kontrowersyjna próba diagnozy stanu ducha młodego pokolenia, okrzyknięta nawet jego manifestem (Kowalska 2020) – jako opowieść o dzieciach z tzw. dobrych domów, które są „hodowane na czempiony” (Turlej 2019), mają ukończyć najlepsze uczelnie i odnieść szeroko pojęty sukces, tak jak ich rodzice – prawnicy czy bankierzy, a w istocie potrzebują wykrzyczeć światu: „Mamy dość!”. Autor tego utworu jest absolwentem prestiżowego liceum, w 2021 roku uplasował się zaś na 22. miejscu w rankingu „100 najbardziej wpływowych Polaków Newsweeka”¹⁰. *Pato inteligencja* wywołała powszechne poruszenie nie tylko wśród młodzieży i w branży muzycznej, ale także wśród dziennikarzy, socjologów czy polityków. Równie gorące emocje wzbudziła nagrana wiosną 2020 roku *Patoreakcja*, stanowiąca odpowiedź rapera na krytykę poprzedniego hitu. Co istotne, w dwa tygodnie od premiery utworu odtworzono go ponad 20 milionów razy. Najnowsze statystyki są równie interesujące. W grudniu 2021 roku *Pato inteligencja* miała niemal 60 milionów odsłon, a *Patoreakcja* ponad 64 miliony. To oznacza, że powyższe dwa złożenia z członem *pato-* są w polszczyźnie z pewnością najczęściej odbierane. Kolejne miliony wyświetleń wideoklipów Maty szły w parze z wydzwiękiem społecznym jego twórczości. W tym samym okresie można było zaobserwować największy wzrost produktywności członu *pato-*, który przed rokiem 2020 miał w polszczyźnie charakter incydentalny. Prowadzi to do hipotezy, że twórczość M. Matczaka bezpośrednio przyczyniła się do rozwoju badanego zjawiska językowego.

Analizowany człon nabrał wymiaru politycznego po wymianie zdań na Twitterze między lewicowym aktywistą Janem Śpiewakiem a Krzysztofem Bosakiem, szefem prawicowej partii Konfederacja, którzy spierali się o budowę ogromnego hotelu nad Bałtykiem:

Jan Śpiewak: *Patohotelarstwo. Kiedyś w pasie nadmorskim budowano do wysokości wierzchołków drzew – ten kloc to dramat krajobrazowy* – napisał Śpiewak. [...] Do wpisu odniósł się poseł Konfederacji – Krzysztof Bosak. Wziął w obronę budowę hotelu. [...] Polityk nie poprzestał na jednym wpisie i odniósł się również do określenia „patohotelarstwo”, którego użył Śpiewak. *Swoją drogą lewicowy przedrostek „pato-” będą teraz pewnie dodawać do wszystkiego co ich drażni, niezależnie czy jest to zgodne z prawem czy nie, czy prawidłowo obsłuzi potrzeby konsumentów czy nie. Kolejna kategoria ideologiczna* – stwierdził Bosak (wpolityce.pl, 20.06.2021 r.).

Pewna grupa neologizmów z członem *pato-* rozpowszechniana jest przez aktywistów i/lub publicystów lewicowych (por. portal Noizz.pl). Chodzi o słownictwo odnoszące się do wspomnianego wcześniej planowania przestrzennego (por. np.: *patodeweloperka*, *patokawalerka*,

¹⁰ <https://www.newsweek.pl/100Polakow> (dostęp: 4 stycznia 2022).

patoparking). Pozostałe przypadki można powiązać z obiema stronami polskiej sceny politycznej, np. „lewicowy” neologizm *patowładza* pojawił się m.in. w portalach tvp.info (7.02.2021 r.), newsweek.pl (21.04.2021 r.), wpolityce.pl (21.07.2021 r.), z kolei „prawicowe” określenie *patoopozycja* było przedmiotem dyskusji na łamach dorzeczy.pl (26.10.2020 r.; 27.04.2021 r.) czy serwisu newsweek.pl (21.04.2021 r.). Oprócz *patoopozycji* w dyskursie prawicowym odnotowano jeszcze jeden leksem – *patomowę*. Oto konteksty ich użycia:

– *patoopozycja* – wpis na Twitterze pośła Kamila Bortniczuka w odniesieniu do Strajku Kobiet (26.10.2020 r.);

– *patomowa* – „język dzisiejszych protestów jest *patomową*, czyli mową patologiczną, chorą” (gosc.pl, 12.11.2020 r.);

– *patoelita* – „Czując już smak zwycięstwa zaczęli gromko krzyzczeć «***** PIS». To było silniejsze od nich. Prawdziwa gwiazdna *patoelita*” (dorzeczy.pl, 5.12.2020 r.).

W dyskursie centrolewicowym odnotowano cztery tego typu neologizmy, użyte w następujących okolicznościach:

– *patolegisłacja* – (1) Sejm, Komisja Infrastruktury: posłanka Lewicy Agnieszka Dziemianowicz-Bąk w sprawie ustawy o ruchu drogowym; (2) Biuro RPO w kontekście nowo tworzonego prawa covidowego (Onet.pl, 4.04.2021 r.);

– *patopaństwo* – wpis na Twitterze pośła KO Michała Szczerby odnoszący się do Węgier pod rządami Viktora Orbána (1.03.2021 r.);

– *patopolityk* – artykuł o polityku Konfederacji Grzegorz Braunie (natemat.pl, 7.06.2021 r.);

– *patoprawica* – artykuł w serwisie strajk.eu (4.08.2019 r.).

Interesującą grupę złożzeń stanowią jednostki, które dotyczą zjawisk obserwowanych już wcześniej, ale nienazywanych wprost. Tutaj należy wspomnieć choćby o *patopracy*, odnoszącej się do zatrudnienia na czarno, na tzw. umowach śmieciowych i/lub na nieatrakcyjnych warunkach, często w branży gastronomicznej, nazywanej *patogastronomią*:

Patopraca w Polsce: zebranie o umowę, głodowe stawki, mobbing, wyzysk, upokarzanie... Młodzi mają dość! (plus.nowosci.com.pl, 14.05.2021 r.).

Patoturystyka zaś jest:

uprawianiem turystyki bez poszanowania lokalnych zwyczajów, porządków oraz mieszkańców. *Patoturystyce* towarzyszy najczęściej nadmierne spożycie alkoholu, hałasowanie i niszczenie przyrody (OJ UW 2021a).

W analizowanym korpusie rzeczownik ten pojawiał się w dwóch kontekstach: *patoturystów* zagranicznych, przylatujących do Krakowa na zakrapiane alkoholem weekendy, a później – *patoturystów* polskich, szturmujących Zakopane i zaśmiecających tatrzańskie szlaki:

Szokująca relacja krakowianki o życiu z *patoturystami!* (krowoderska.pl, 24.08.2021 r.).

Problem z zagranicznymi gośćmi demolującymi lokale na krakowskim Rynku nasilał się i był szczególnie widoczny w latach 2011–2014, jednakże wtedy nie określano go mianem *patoturystyki*, por. np.:

Pijane hordy rządzą Krakowem. Brytyjscy turyści są zmorą Krakowa i traktują miasto jak jedną wielką knajpę (newsweek.pl, 25.04.2014 r.).

Wszystkie opisane powyżej zjawiska istniały w polskiej rzeczywistości znacznie wcześniej. Można przypuszczać, że ich pogardliwe dookreślanie za pomocą formantu *pato-* łączy się z ich nasileniem i olbrzymią skalą. Tego rodzaju jednostki leksykalne dają ujście frustracji użytkowników języka, być może są również regulatorami prozodii.

W zasobach Monco i google.pl pojawiło się też wiele przykładów jednostkowego użycia neologizmów z członem *pato-*, które tworzone na potrzeby konkretnego artykułu lub wypowiedzi (por. np.: *patocywilizacja*, *patoklimaty*, *patopromocja*). Jak wspomniano powyżej, produktywność cząstki *pato-* przejawia się w kreatywności językowej polityków aktywnych na Twitterze lub dziennikarzy tworzących tytuły i nagłówki swoich artykułów, przykładowo:

Patomowa. Wyzywanie obrońców życia i rządzących najgorszymi wyrazami, jakie tylko zna polszczyzna, dokonuje się za przyzwoleniem środowisk, które chcą uchodzić za elity (gosc.pl, 12.11.2020 r.).

Patowidownia, która bawi się złem (rp.pl, 22.06.2019 r.).

Neologizmy można odnaleźć w komentarzach zamieszczanych pod artykułami oraz w serwisach społecznościowych. Często przybierają one formę zagorzałej dyskusji. Wśród odnotowanych przykładów znalazły się: *patoedukacja*, *patokatole*, *patokomuna*, *patokorporacja*, *patokościół*, *patokrasnale*, *patorestrykcje*, *patoświęta*, *patowyrok*.

Efemeryczny charakter wielu jednostek wskazuje zatem na nową tendencję do tworzenia złożeń z cząstką *pato-* *ad hoc*, na potrzeby konkretnej dyskusji czy artykułu lub ekspresywnej oceny omawianego zjawiska bądź konkretnej osoby. Na koniec wypada zauważyć, że większa frekwencja została odnotowana w dwu polach. Po pierwsze, neologizmy już utrwalone używane są coraz częściej, w różnorodnych kontekstach, po wtóre zaś, użytkownicy języka zauważalnie chętniej tworzą własne, jednostkowe określenia z członem *pato-*. Warto monitorować, czy ta tendencja utrwali się w języku.

4. Zakończenie

Tematem niniejszego artykułu była produktywność formantu redukcyjnego *pato-*, za pomocą którego w polszczyźnie od 2020 roku tworzy się liczne złozenia właściwe, będące wytworami słowotwórstwa analogicznego, a ściślej – analogii seryjnej. Pochodzący z greki człon *pato-* rozszerzył swoje znaczenie, niegdyś związane z terminologią specjalistyczną, medyczną. Obecnie tworzone z jego wykorzystaniem jednostki mają wydźwięk pejoratywny i odnoszą się do

zjawisk, osób i zachowań niemieszczących się w powszechnie przyjętych normach społeczno-kulturowych. Forsowanie ich użycia dokonuje się przede wszystkim w przestrzeni wirtualnej, którą cechuje wyjątkowa otwartość na innowacje językowe, współtworzone przez wszystkich użytkowników Internetu.

W toku badań zebrano 99 compositów z członem *pato-*. Wszystkie neologizmy były utworzonymi w obcym modelu słowotwórczym rzeczownikami, niemniej wydaje się, że powstanie wybranych derywatów przymiotnikowych (takich jak np.: *patocelebrycki*¹¹, *patostreamingowy* czy *patodeveloperski*) może być kwestią czasu. Na rozprzestrzenienie się formantu *pato-* wpłynęło co najmniej kilka czynników, w tym:

(a) potrzeba nazywania osób (często) publicznych z tzw. kręgów *patocelebryckich*, których popularność jest budowana na wulgaryzacji i prymitywizacji zachowań oraz promowana w przestrzeni wirtualnej przez media społecznościowe i serwisy plotkarskie;

(b) rozpowszechnienie w różnych środowiskach i grupach społecznych twórczości hip-hopowej rapera Maty, wykorzystującego człon *pato-* do diagnozowania problemów współczesnego młodego pokolenia (np. *patointeligencja*);

(c) publikowanie artykułów internetowych opisujących problem nieprawidłowości w projektowaniu architektonicznym i planowaniu przestrzennym (np. *patodeveloperka*), jak również dotyczących innych kwestii związanych z zaburzeniami szeroko rozumianego ładu społecznego (np.: *patopraca*, *patoturystyka*);

(d) innowacje leksykalne wprowadzane do uzusu przez polityków komentujących w Sieci rzeczywistość społeczną (np. *patopaństwo*).

Obserwacje te prowadzą do wniosku, że człon *pato-* w języku polskim należy uznać za produktywny.

Niesamodzielny (związany) formant *pato-* łączy się zarówno z jednostkami polskimi (np. *patokorytarz*), jak i angielskimi (np. *patoyoutuber*). Badanie wykazało, że wpływ angielszczyzny ogranicza się do przejęcia modelu słowotwórczego, tj. zmian w łączliwości członów. Struktury zapożyczone z języka angielskiego

utrwały bowiem masowo wykorzystywany wzorec tworzenia słów [...] nazywany niekiedy przez językoznawców słowotwórstwem bez słowotwórstwa czy słowotwórstwem analogicznym (Burkacka 2010: 231).

Złożenia typu *patostreaming* czy *patoinfluencer* są zatem formacjami hybrydalnymi, utworzonymi przez użytkowników polszczyzny i nie są owocem angielsko-polskich kontaktów językowych.

Zważywszy na skalę analizowanego zjawiska oraz różnorodne konteksty jego występowania, można przypuszczać, że człon *pato-* jest językowym środkiem ekspresji, który ma potencjał upowszechnienia się w języku.

¹¹ Przykładowo w styczniu 2022 r. pojawił się pierwszy serwis internetowy poświęcony *patocelebrytom*, a więc kręgowi/światu *patocelebrykiemu*.

Bibliografia

- Angielczyk P.Z. 2019: Homo crudelis w dobie Internetu, „Parezia. Czasopismo Forum Młodych Pedagogów przy Komitecie Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk”, nr 2(12), s. 48–64.
- Batko-Tokarz B. 2008: *Tematyczny podział słownictwa w Wielkim słowniku języka polskiego*, [w:] P. Żmigrodzki, R. Przybylska (red.), *Nowe studia leksykograficzne*, t. 2, Lexis, Kraków, s. 31–48.
- Bek D., Popiołek M. 2019: Patostreaming – charakterystyka i prawne konteksty zjawisk, „Zarządzanie Mediami”, nr 7(4), s. 247–262.
- Burkacka I. 2010: *Klasyfikacja słowotwórcza nowszych zapożyczeń*, „Linguistica Copernicana”, nr 2(4), s. 229–240.
- Crystal D. 2003: *English as a Global Language*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Dunaj B. 2000: *O stanie współczesnej polszczyzny*, [w:] G. Szpila (red.), *Zbiór referatów z konferencji Język Trzeciego Tysiąclecia, Kraków, 2–4 marca 2000*, Tertium, Kraków, s. 25–34.
- Grzegorzczkowska R., Puzynina J. 1999: *Słowotwórstwo. Problemy ogólne słowotwórstwa. Rzeczownik*, [w:] R. Grzegorzczkowska, R. Laskowski, H. Wróbel (red.), *Gramatyka współczesnego języka polskiego. Morfologia*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, s. 361–468.
- Grzegorzczkowska R., Laskowski R., Wróbel H. (red.) 1999: *Gramatyka współczesnego języka polskiego. Morfologia*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Jadacka H. 2001: *System słowotwórczy współczesnej polszczyzny*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Kaproń-Charzyńska I. 2003: *Wstępna charakterystyka derywatów złożonych z formantem redukcyjnym*, „Poradnik Językowy”, nr 6, s. 40–50.
- Kaproń-Charzyńska I. 2004: *Prefiksy, sufiksy, prefiksoidy, sufiksoidy czy człony związane?*, „Język Polski” LXXXIV, z. 1, s. 16–28.
- Kłosińska K. 2021: *Patocelebryta na patoosiedlu*, Radio WDR, audycja *Lepiej po polsku* (online: <https://www1.wdr.de/radio/cosmo/programm/sendungen/radio-po-polsku/lepiej-po-polsku/lepiej-po-polsku-pato-100.html>, dostęp: 12 grudnia 2021).
- Kmieciak-Goławska A. 2018: *Patostreaming jako narzędzie popularyzacji podkultury przemocy*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Kryminologicznego im. Prof. Stanisława Batawii”, nr 25, s. 171–183.
- Kowalska D. 2020: *Patointeligencja manifestem młodego pokolenia Polaków? Co tekst utworu rapera Maty mówi o współczesnej młodzieży?*, polskatimes.pl (online: <https://polskatimes.pl/patointeligencja-manifestem-młodego-pokolenia-polakow-co-tekst-utworu-rapera-maty-mowi-o-wspolczesnej-młodzieży/ar/c13-14669957>, dostęp: 12 grudnia 2021).
- Kula M., Małachowski A. 2010: *Internet jako platforma komunikacji społecznej. Analiza i ocena wyników badań własnych*, „Monografie i Opracowania”, Szkoła Główna Handlowa, nr 574, *Współczesne aspekty informacji*, t. 3, s. 109–125.
- Mańczak-Wohlfeld E. 2006: *Angielsko-polskie kontakty językowe*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- Ochmann D. 2004: *Nowe wyrazy złożone o podstawie zdezintegrowanej w języku polskim*, Księgarnia Akademicka, Kraków.
- Ochmann D. 2010: *Współczesne polskie composita. Próba typologii*, [w:] R. Przybylska, J. Kąs, K. Sikora (red.), *Symbolae grammaticae in honorem Boguslaj Dunaj*, Biblioteka LingVariów, t. 9, Księgarnia Akademicka, Kraków, s. 427–436.
- OJ UW 2021a: *Obserwatorium Językowe Uniwersytetu Warszawskiego* (online: <https://nowewyrazy.uw.edu.pl/>, dostęp: 15 sierpnia 2021).
- OJ UW 2021b: *Obserwatorium Językowe Uniwersytetu Warszawskiego* (online: <https://obserwatoriumjezykowe.uw.edu.pl/>, dostęp: 27 grudnia 2021).
- OLD: *Oxford Learner's Dictionary* (online: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/patho?q=patho>, dostęp: 15 października 2021).
- Ożóg K. 2004: *Polszczyzna przelomu XX i XXI wieku. Wybrane zagadnienia*, Otwarty Rozdział, Rzeszów.
- Sękowska E. 2015: *Charakterystyczne innowacje we współczesnej polszczyźnie*, „Polonicum”, nr 19, s. 2–7.
- SJPSzym: *Słownik języka polskiego*, red. M. Szymczak, t. 1–3, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1978–1981 (t. 2, 1979).
- Stasiuk-Krajewska K. 2013: *O dyskursie, dyskursach i komunikacji (w kulturze popularnej)*, „Dziennikarstwo i Media”, nr 4, s. 249–260.
- Swil: *Słownik języka polskiego*, red. A. Zdanowicz i in., t. 1–2, wyd. staraniem i kosztem M. Orgelbranda, Wilno 1861.
- Szewczyk A., Wardzała K. 2011: *Tabloidy internetowe – serwisy plotkarskie w Polsce (na przykładzie serwisów Pudelek.pl i Pardon.pl)*, „Oblicza Komunikacji”, nr 4, s. 181–197.

- Turlej E. 2019: *Raper z dobrego domu, którego powinni słuchać dorośli*, newsweek.pl (online: <https://www.newsweek.pl/kultura/raper-z-dobrego-domu-ktorego-powinni-sluchac-dorosli/ns97le6>, dostęp: 5 lipca 2021).
- Waszakowa K. 2001: *Różnorodność i intensywność procesów przejmowania elementów obcych w słowotwórstwie współczesnej polszczyzny*, „Poradnik Językowy”, z. 6, s. 2–14.
- Waszakowa K. 2012: *O derywatach analogicznych i słowotwórstwie analogicznym*, [w:] H. Burkhardt, R. Hammel, M. Łaziński (red.), *Sprache im Kulturkontext. Festschrift für Alicja Nagórko*, „Berliner Slawistische Arbeiten”, nr 39, s. 161–171.
- Witalisz A. 2016: *Przewodnik po anglicyzmach w języku polskim*, „Biblioteczka Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego”, t. 27, Towarzystwo Miłośników Języka Polskiego, Kraków.
- WSJP PAN: *Wielki słownik języka polskiego PAN*, red. P. Źmigrodzki (online: <https://wsjp.pl>, dostęp: 11 października 2021).

Summary

***Patocelbrycy* [*‘patho-celebrities’] and *patointeligencja* [*‘patho-intelligentsia’] – about the new compounds with the (productive) prefix *pato-* [‘patho-’]**

Keywords: word formation, neologisms, compounds, prefix *pato-* [‘patho-’].

New Polish compound words formed with the prefix *pato-* [‘patho-’] undertake an innovative lexical function in communicating a pejorative meaning. They refer not only to new social phenomena but also to persons who provoke public outrage, cause widespread consternation and/or arouse interest. Undoubtedly, the Internet, including the social media, generates their productivity boost. The aim of the article is to excerpt such compounds and investigate their synchronic development in the Polish language. Furthermore, we shall comment on the meaning of some selected lexical units as well as define their formal status.